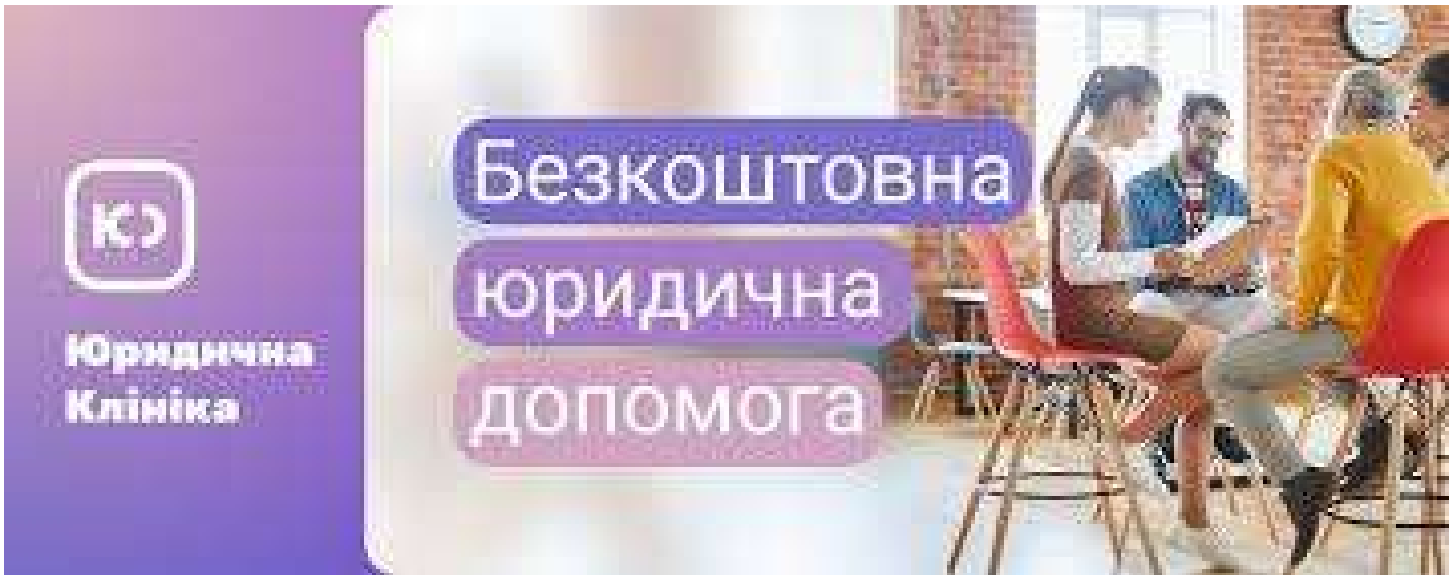

Головна > Юридичний практ... > Юридична клінічн...

Юридичний практикум

Юридична клінічна освіта як елемент підготовки правника в ЗВО

опублікував **Ковальський Віктор**

5 років тому

2k переглядів

0 Голосів

Юридична клінічна освіта як елемент підготовки правника в ЗВО

Дізнатися більше

⚡ Скрябін Олексій Миколайович

⚡ газета

⚡ Газета

⚡ газети

⚡ газету

Наталія САВІНОВА,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,

директор навчально-наукового інституту

морського права та менеджменту

Національного університету

«Одеська морська академія»

Сучасний заклад вищої освіти (ЗВО), що здійснює підготовку правників, наразі вже не є виключно місцем отримання теоретичних знань: конкуренцією на ринку освітніх послуг під тиском внутрішнього та зовнішнього контролю якості він перетворюється на повноцінний комплекс теоретично-практичної підготовки й формування у випускника повної готовності роботи за фахом. За таких умов лише виробнича практика повною мірою не може прийняти на функцію безперервного «тренера» дії здобувачів у практичних ситуаціях внаслідок винесення практики за межі графіку теоретичних занять. Обсяги ж допустимої кількості проведення аудиторних занять через обмеженість часу, який визначається стандартом бакалаврської та магістерської освіти, не в змозі досягнути всі практичні особливості в межах вивчення навчальних дисциплін.

Важливість юридичних клінік

Саме тут на допомогу аудиторним заняттям приходить клінічна освіта, яка дозволяє на практиці відпрацювати набуті в аудиторії компетентності, закріпити їх, працюючи з конкретними правовими життєвими ситуаціями.

Якщо на початку 2000-х юридичний клінічний рух розвивався за підтримки зарубіжних шкіл та донорів, то зараз рідкі випадки, коли серйозний ЗВО не має в своєму складі юридичної клініки. Спектр цілей функціонування клінік при ЗВО коливається в діапазоні від популяризації ЗВО серед населення з метою залучення абітурієнтів до реалізації реальних результативних, у тому числі групових, проектів здобувачами-клініцистами.

Ефективна робота в клініці може зараховуватися в якості виробничої практики бакалаврів, а магістри можуть реалізовувати на її базі свої дипломні проекти, в тому числі через розробку документів, утворення правової позиції, апробацію тощо. Однак є ще одна доволі важлива складова діяльності учасників юридичних клінік, яка зазвичай упускається при оцінці ролі юридичної клініки в системі вищої освіти правника.

Сьогодні освіта здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до державного стандарту, який для бакалаврів був встановлений у 2018-му, а для магістрів – у 2020-х роках. Одним з основних орієнтирів освіти, відповідно до державного стандарту, є набуття здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання, серед яких певна обов'язкова кількість визначена стандартом. Тобто, утворюючи власну освітню програму для правників різних рівнів вищої освіти, ЗВО повинен передбачити в ній обов'язкове опанування випускниками встановлених держстандартом результатів навчання, а також додати свої особливі, які демонструють унікальність програми, за якою навчається здобувач.

Вимоги до бакалаврської освіти

До таких обов'язкових за стандартом програмних результатів навчання для бакалаврів спеціальності 081 «Право» належать п'ять груп, утворених сукупностями результатів.

- *Соціально-гуманітарна ерудованість*: 1) визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин; 2) здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми й демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання; 3) проводити збір й інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел; 4) формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми; 5) давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою

обґрунтованістю; 6) оцінювати недоліки й переваги аргументів, аналізуючи відому проблему;

- *дослідницькі навички*: 7) складати та узгоджувати план власного дослідження й самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами; 8) використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин; 9) самостійно визначати ті обставини, в з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;
- *комунікація*: 14) належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності; 15) вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних; 16) демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності; 17) працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання її завдань;
- *праворозуміння*: 18) виявляти знання й розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи; 19) демонструвати необхідні знання та розуміння сутності й змісту основних правових інститутів та норм фундаментальних галузей права; 20) пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;
- *правозастосування*: 21) застосовувати набуті знання в різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти й формувати обґрунтовані правові висновки; 22) готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого в різних правових ситуаціях; 23) надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Вимоги до програмних результатів магістерської освіти юристів-практиків

До вимог магістерського рівня спеціальності 081 «Право» за стандартом належать основний (для магістрів-практиків) та додатковий критерії програмних вимог (разом з основним вимагається в освітньо-наукових програмах для магістрів-науковців). Основний список програмних

результатів магістерської освіти правника-практика (для освітньо-професійних програм) за державним стандартом включає 17 результатів навчання:

- 1) оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, та виявляти розуміння меж і механізмів їх правового регулювання;
- 2) співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей із правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами;
- 3) проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів із різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові й інші джерела, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження;
- 4) здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають із цього дослідження, аргументувати висновки;
- 5) вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово;
- 6) обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи;
- 7) дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати й обґрунтовувати варіанти їх розв'язання;
- 8) оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень і практичної діяльності;
- 9) генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології в наданні

правничих послуг;

10) аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права;

11) використовувати передові знання й методики в процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції;

12) проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу;

13) аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів;

14) обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

15) мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних із реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування;

16) брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати впливу на відповідні суспільні відносини;

17) інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування в різних сферах професійної діяльності.

У додатковому списку для освітньо-наукових програм магістрів-науковців міститься ще три результати: визначати актуальну практичну чи наукову проблему, планувати і виконувати дослідження на її вирішення, обирати релевантні методологію та джерела; брати продуктивну участь у виконанні теоретичних та прикладних досліджень у галузі права; розробляти і

викладати спеціальні дисципліни у закладах освіти, застосовувати сучасні освітні технології та методики.

Фактична роль клінічної освіти в ЗВО

Якщо уважно проаналізувати обидва (бакалаврський та магістерський) переліки програмних результатів, то стає очевидним, що практична підготовка посилює їх, а подекуди й виступає єдиною формою закріплення набутих знань. Єдиним додатковим засобом формування компетентностей здобувача, якими формуються такі результати, є клінічна освіта, яка незалежно від обсягу практики (або поєднано з нею) дає додаткові можливості посилити результати 21 – 23, а магістрам – 1 – 4, 6 – 17, та в разі роботи клініки з іноземним контекстом – і 5 також.

Але це лише вершина айсбергу, яким насправді є юридична клінічна освіта в ЗВО. Крім посилення практичної складової освітніх програм, про яку йшлося вище, клінічна освіта забезпечує формування комунікативних і соціальних навичок, навчає працювати в команді, формувати кейси, просувати ідеї, в тому числі соціальні ініціативи на рівні проектів.

Крім того юридична клініка як структура, наприклад, класичного університету є полем не лише для роботи правників. До проектної діяльності клініки можуть залучатися менеджери, проект-менеджери та маркетингологи, на її базі можуть проводитися медіаційні заходи (правники, психологи, конфлікт-менеджери, політологи), розвиватися напрямки психологічної допомоги (психологи) та проводитися соціологічні опитування (психологи, соціологи, політологи). І це лише – первинне. Бо, скажімо, цифровізація діяльності клініки може виводити її на комунікативний рівень, а потенційні педагоги й соціальні працівники можуть реалізовувати правоосвітницькі та інші соціально необхідні проекти на базі закладів освіти та серед населення.

Взагалі різноманітність діяльності юридичної клініки залежить від креативності її керівника та розуміння її можливостей керівництвом ЗВО. Наприклад, на її базі можуть проводитися ярмарки вакансій для старшокурсників та тренінги з протидії булінгу й корупції у вузах, популяризуватися засоби протидії насильству в сім'ї. Учасники клініки можуть брати участь у проектах безоплатної правової допомоги й опрацьовувати кейси, розробляти проекти документів органів студентського самоврядування та профспілок.

Сьогодні одним із важливих аспектів роботи юридичних клінік на користь ЗВО може поставати робота на гарячих лініях та аналіз матеріалів отриманих у «системі довіри», зокрема, за дорученням органів студентського самоврядування чи адміністрації навчального закладу здійснювати аналіз скарг, отриманих за телефонними повідомленнями та зі «скриньок довіри». Така функція клініки сприятиме демократизації навчального процесу й бути результативнішою, ніж у разі аналізу матеріалів зі «скриньок довіри» адміністрацією. За умов ефективної правової роботи юридичної клініки обробка таких матеріалів та представлення їх керівництву навчального закладу набуває правового сенсу, і вже не може мати зворотного шляху через коректність звернення, в разі належної роботи консультантів клініки.

У цілому діяльність органів студентського самоврядування може інтегруватися з діяльністю правничої клініки доволі ефективно в усіх напрямках, які корисні здобувачам, у разі можливості їх реалізовувати в ЗВО. Ініціатива студентського самоврядування зазвичай потрапляє до адміністрації в невпорядкованому вигляді, внаслідок чого робота з нею вимагає первинної правової обробки, що покладається також на її персонал. У разі ж залучення до оформлення ініціатив студентського самоврядування юридичної клініки, формування таких ініціатив набуває впорядкованої форми, і з нею можна ефективно й швидко працювати.

Останнє, на що хотілося би звернути увагу колег, які виховують правників, або які шукають перспективних працівників-юристів, це – те, що саме

юридична клініка надає молодим юристам навички вільного мислення. На жаль, у системі вітчизняної освіти ще зберігається система тяжіння теоретичної підготовки над практичною, коли юрист-випускник добре знає правила та норми, а от застосовувати їх комплексно не завжди в змозі. В цьому плані головним «ворогом» такої догматичної системи якраз і є юридична клініка: саме там майбутній юрист повинен, як і в подальшій правничій практиці, обґрунтовувати позицію кількома категоріями та враховувати низку правових компонентів заради досягнення результату.

#ЮРИДИЧНА КЛІНІКА